

לע"ר ולאורו של מורנו הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

‘מדינת הלכה’ לפי התנ"ך

הרה"ג יעקב אריאל

שופטים כא (כה) בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה.

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה א-ב

שלוש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך. מאחר שהקמת מלך מצוה למה לא רצה הקדוש ברוך הוא כששאלו מלך משמואל, לפי ששאלו בתרעומת, ולא שאלו לקיים המצוה אלא מפני שקצו בשמואל הנביא, שנאמר כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו וגו'.

רמב"ן בראשית יט

שבט בנימין לא הסכימו בדבר זה שלא היה בהם חיוב מיתה בענוי הפלגש. ואולי הקפידו עוד בני בנימין על אשר לא שלחו להם מתחילה, ועשו ההסכמה שלא מדעתם. ולפי דעתי שזה ענשם של ישראל להנגף בתחילה, מפני שלא היתה המלחמה נעשית מן הדין, והגדר עצמו על שבט בנימין היה מוטל לעשותו, ולא עליהם, שמצוה על השבט לדון את שבטו (ספרי קמד): והנה שתי הכתות ראויות להענש... וכן לא שאלו בענין הנצוח "אם תתנם בידי", כי בטחו בזרוע בשר שהיו רבים מאד. ולא שאלו אלא "מי יעלה לנו בתחלה", וישראל כאשר הוכו מכה רבה נודעה להם שגגתם, כי עשו מלחמה עם אחיהם שלא ברשות גבוה ושלא כדין תורה. [גם ביום השני] הם לא שאלו הנצוח, כי עדיין היו בוטחים ברובם... וביום השלישי גזרו תענית ויצומו ויבכו לפני ה', והקריבו עולות לכפר על הרהורי הלב אשר בטחו בזרועם.

שמואל ב פרק יב א וַיִּשְׁלַח ה' אֶת נָתָן אֶל דָּוִד וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אֶחָד עֹשִׂיר וְאֶחָד רָאשׁ.

שם פרק ד הלכה י

ובכל יהיו מעשיו לשם שמים, ותהיה מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ה', שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות, שנאמר ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו.

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ב הלכה ה

מלכי בית דוד אף על פי שאין מושיבין אותם בסנהדרין יושבין ודנים הם את העם, ודנים אותם אם יש עליהן דין,

רמב"ם הלכות מלכים פרק ג הלכה י

כל ההורג נפשות שלא בראיה ברורה, או בלא התראה, אפילו בעד אחד, או שונא שהרג בשגגה, יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה, והורג רבים ביום אחד ותולה ומניחן תלויים ימים רבים להטיל אימה ולשבר יד רשעי העולם

רמב"ם הלכות רוצח פרק ב הלכה ד

וכל אלו הרצחנים וכיוצא בהן שאינן מחוייבים מיתת בית דין אם רצה מלך ישראל להרגם בדין המלכות ותקנת העולם הרשות בידו, וכן אם ראו בית דין להרוג אותן בהוראת שעה אם היתה השעה צריכה לכך הרי יש להם רשות כפי מה שיראו.

רמב"ם הלכות גניבה פרק ג הלכה א-ב

כל העושה עבירה שיש בה עון מיתת בית דין ותשלומין אינו משלם אף על פי שהיה שוגג, כיצד... שהדליק גדיש חבירו בשבת... הרי זה פטור מן התשלומין שאיסור שבת ואיסור גניבה והזק באין כאחת

שמ"ב יד ז) וְהָיָה קָמָה כָּל הַמְשַׁפְּחָה... וַיֹּאמְרוּ תָּנִי אֶת מִכָּה אֲחִיו וְנִמְתְּהוּ בְּנִפְשׁ אֲחִיו... וְכָבוּ אֶת גַּחְלֹתָי

לע"כ ולאורו של
מורנו הרב אלישע
וישליצקי זצ"ל

המב"ם הלכות רוצח פרק א הלכה א-ב

כל הורג נפש אדם מישראל אם רצח בזדון בפני עדים מיתתו בסייף שנאמר 'נקם יינקם' מצוה ביד גואל הדם שנ' גואל הדם הוא ימית את הרוצח, וכל הראוי לירושה הוא גואל הדם, לא רצה גואל הדם או שלא היה יכול להמיתו או שאין לו גואל דם בית דין ממיתין את הרוצח בסייף.

הלכה

רוצח שהרג בזדון אין ממיתין אותו העדים ולא הרואים אותו עד שיבא לבית דין וידינוהו למיתה, שנ' ולא ימות הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט,

המב"ם הלכות רוצח פרק ו הלכה ה

וכן כל הרצחנים שהרגו בעד אחד או בלא התראה וכיוצא בהן אם הרגן גואל הדם אין להם דמים, לא יהיו אלו חמורים מההורג בלא כוונה.

המב"ם הלכות רוצח פרק ב

וכל אלו הרצחנים וכיוצא בהן שאינן מחוייבים מיתת בית דין אם רצה מלך ישראל להרגם בדין המלכות ותקנת העולם הרשות בידו.

אור שמח הלכות מלכים פרק ג הלכה י

דבן נח נהרג עפ"י עד אחד, לכן גם גואל הדם אם הרג לרוצח בעד אחד אין נהרג עליו, וכן מלך ישראל יש לו רשות להרוג, דדוקא לדון בדיני סנהדרין, בחוקים תורנים שמצוה עליהן לדון צוה התורה דבעי שני עדים, אבל בגואל הדם ומלך ישראל דרשות ניתן להם, והוא לתיקון המדינה, דינם כמו שנתנה התורה הנימוסית לבני נח, וזה ענין מושכל

דרשות הר"ן דרוש יא

השופטים והסנהדרין היה תכליתם לשפוט העם במשפט אמיתי צודק בעצמו, שימשך ממנו הידבק ענין הא-להי בנו, יושלם ממנו לגמרי סידור ענין ההמוני או לא יושלם. ומפני זה אפשר שימצא בקצת משפטי ודיני האומות מה שהוא יותר קרוב לתיקון הסידור המדיני, ממה שימצא בקצת משפטי התורה. ואין אנו חסרים בזה דבר, כי כל מה שיחסר מהתיקון הנזכר, היה משלימו המלך. אבל היתה לנו מעלה גדולה עליהם, כי משפטי התורה, מצד שהם צודקים בעצמם, ימשך שידבק השפע הא-להי בנו.